צו וועם אויך אין פראנסרייך דער אנטיסעמיטיזם אויפהויבען זיין קאפ?

פון י. שעכטמאן

אין גאנץ אייראפא בושעוועט איצט די אנטיסעמיטישע כוואליע. דער קעמפער אנטיסעמיטיזם האט אין א געוואלדיגער מאס אנגעשטעקט און פאר־סמ'ט אזעלכע לענדער און אזעלכע קרייזן, צו וועלכע ער האט ביז איצט ניט געהאט קיין שום צוטריט. ער איז אריינגערונגען אין די רעגיערונגען, ער באדראהט די פיזישע עקזיסטענץ פון דער אידישער באפעלקערונג. אידען אין דייטשלאנד אדער אין עסטרייך לעבען אין א שטענדיגער פאניק.

צי איז עס מעגליך, אז פראנקרייך זאל בלייבען אויף לחצה א איזאלירטער אינזעל אין דעם אנטיסעמיטישען ים, אז דער פייער זאל זיך ניט אריבערוואדען איבער אירע גרעניצען? אין די פראנ־צויזיש־אידישע קרייזען שטעלט מען זיך גאנץ אפען די דאזיגע באזאָרגטע פראגע, און זעלטען יוער עס האט דעם מוט איר צו פארענטפערען מיט־א־לאדען און קאר־טעאריישען „ניין". ווייל קיינער קען ניט אפלייקענען, אז נראד אין דער לעצטער צייט באוויזען זיך אין פראנקרייך גאנץ בולט'ע סמנים פון וואנסקדייך גאנץ אנטיסע־מיטישע שטימונגען, וועלכע ווערען גע־בוירען ניט דורך קונסטלוכער אגיטאציע פון באוואוסטזיניגע שונאי־ישראל, נאר פשוט דורך דער אבזעקטיווער לאגע, און צו די דאזיגע סמנים איז כדאי זיך אויפ־מערקזאם צוקוקען.

עס איז געווען א צייט, ווען פראנק־רייך איז אין א געוויסער מאס געווען דאס קלאסישע לאנד פון דעם אנטיסעמיטיזם. נאך דער רעוואלוציע פון יאר 1830, ווען צו דער מאכט איז געקומען די פראנצויזישע בורזשואזיע, זענען אנטיסעמיטישע שטימונגען אין משך פון א האלבען יאר־הונדערט געווען ניט פאפולער און נאכן שוואך אין פראנקרייך. אבער פונ'ם יאר 1886, ווען עס איז דערשינען דאס טרויע־ריג־באקאנטע בוך פון עדואַרד דרומאָן, „דאס איידישע פראנקרייך". האט זיך די אנטיסעמיטישע באוועגונג שטארק פאר־שפרייט אין די פראנצויזישע אינטעלעק־טועלע און קליין־בורגערליכע קרייזען. די דריי־פוס־אפערע האט געבילדעט דעם קול־מינאציאנס־פונקט פון דער אנטיסעמי־טישער קאמפאניע. צום סוף פון דעם פארגאנג יארהונדערט איז פראנקרייך גע־ווען דער הויפט־מקום פון דער מערב־אייראפייאישען אנטיסעמיטיזם. אפילו אין די נאסען האט מען געקענט דאן הער־רען קולות: „א בא לע ישאיז! (נידער מיט די אידען!).

נאכ'ן דרייפוס־פאראקסיזם איז די אנטיסעמיטישע קראנקהייט אויף לאנגע יארען פארשוואונדען אין פראנקרייך, ליינט־גלויביגע מענשען זענען אפילו גע־ווען איבערצייגט אין דעם, אז פראנקרייך איז שוין אויף אויביג אויסגעהיילט גע־ווארען פון אנטיסעמיטיזם. מיט עטלי־כע חדשים צוריק, ווען עס האט זיך ווי־מיגער סביבה, אז מען האט זיי פארהעלט־ניסמעסיג ווייניג באמערקט. זיי זענען כמעט אלע געווען זעהר פראנצויזיש־פא־טריאטיש געשטימט. און די פראנצויז־זען פארנעסען ניט, אז בעת דער וועלט־מלחמה האבען זיך צוויישען די 28,000 אויסלענדער, וועלכע האבען זיך פרייוויליג געמעלדעט צום מיליטער־דיענסט אין דער פראנצויזישער ארמיי, זענען געווען 10,000 אידען: אמת, נאר א העלפט פון זיי איז אנערקענט געווארען פאר פאסיג פאר'ן מיליטער־דיענסט. אבער דער פאקט נופא איז געבליבען אין דעם זכרון פון א דורכשניטליכען פראנצויז. געגען „ווינע" אידען האט ער גארניט געהאט.

אין די נאר־מ'לחמה־יאָרען זענען אבער אין פראנקרייך אנגעקומען צענדלי־גער טויזענטער נייע אידישע אימיגראנ־טען. אין פאריז נופא זענען קאנצענטרירט איבער 50,000 אזעלכע נייע אימיגראנטען. קלענערע נייע אידישע ישובים הען מען געפינען אין ליל, נאנסי, סטראסבורג, מעץ א. א. וו. אין פאריז קאנצענטרירען זיי זיך אין ספעציעלע אידישע קווארטאלען. זייער שפראך איז כמעט אויסשליסליך אידיש. עס האבען זיך באוויזען אידישע צייטונגען, אידישע אפישען, אידישע טע־אטערען. דער פראנצויז באגעגענט אויף יעדען שריט און טריט „נייע אידען", וועלכע ווארפען זיך אים אין די אויגען, וועלכע זענען אין אזוי פארשידען, אזוי פרעמד אין זייער גאנצען מוח. ער הויבט אן צו פילען, דא און דארט, אַ שטארקע קאנקורענץ מצד די נייע אידישע אימי־גראנטען. ער זעט אז גאנצע אינדוסטריע־צווייגען געפינען זיך אין די אידישע הענט: פאבריקאציע פון לעדער־ווארען, די בעליך־בראנזשע, די דימענטען־אינ־דוסטריע, קאסמעטען־פאבריקאציע און אזוי ווייטער. און דער דורכשניטליכער פראנצויז ווערט ביסלאנג־ווייז אויפגעדר־עגט, גערייצט, ביגז. דערווייל איז דאס נאך א ריין אינדיווידועלע קוויל אויס־גענומען קיין מאסען־כאראקטער, וואס האט נאך ניט געפונען קיין אדגאנ־זירטע פארם. אבער אין דעם טאג־טעג־ליכען לעבען הען מען שוין באמערקען קלענערע און גרעסערע סמנים פון וואס־מענדע אנטיסעמיטישע שטימונגען. אט מעלדעט א צייטונג, אז א באזוצער פון א גרויסען קאפע אין דעם אידישען קוואר־טאל, א פראנצויז, „וואס לייזט גארניט שלעכט פון אידישע פלייענען, דערט קלערט „פלוצלונג", צוליעב א נישטיגען קאנפליקט:

"איך וויל ביי מיר מער ניט האבען קיין אידען!"

אט דערציילט מען וועגען דעם, אז א באלעבאסטע פון א זאל, וועלכען די אידען האבען שטענדיג געדונגען פאר אי־דישע חתונות און אנדערע פייערליכקייט־טען, האט „פלוצלונג" דערקלערט, אז זי וויל ניט מער באדינען די אידען. אט זע־נען דיר טעג אין דעם אידישען קווארטאל „פאבור דיו טאמפל", וואס געהערט צו א מאנארכיסטישער פראנצויזישער אָרגא־ניזאציע, באפאלען אויף דער גאס אידיש־אויסזעהענדע פארבייגעהער. האבען זיי געדראעט מיט שטעפענס האבען זיי מיאוס געזידעלט און געשריען: "א בא לע שואיזן!" די דאזיגע אויסגעשריען האט פאריז ניט געהערט שוין אין משך פון א פערטעל יארהונדערט, פון נאך דער דריי־פוס־אפערע. איצט זענען זיי אויפגע־לעבט געווארען.

עס איז אמת, אז אנגעפאלען אויף די אידען זענען בלויז עטליכע געצעהלטע יונגע מאנארכיסטען, אז אויך די פראנ־צויזישע פארבייגעהער זענען געווען זעהר ניט צופרידען מיט די מעשים־טובים פון די יונגע "העלדען" און אז עס איז ברוך השם אין פראנקרייך נאך ניט דערגאנגען צו א מדרגה פון א קלוזש אדער אפילו פון א בערלין. עס איז אבער ניט אפצולייג־קענען, אז נאך מיט א קורצער צייט צו־רדיק זענען אזעלכע זאכען פשוט פסיכא־לאגיש ניט מעגליך געווען אין פראנקרייך און אז, אויב די יונגע ראיאליסטען זע־נען גראד איצט אנגעפאלען אויף די אי־דען אין די נאסען, איז דאס דערפאר, ווייל זיי האבען אינסטינקטיוו דערשמעקט אז „מען מעג שוין". מעגשען, וואס לע־בען אין אידישע קווארטאלען דערצעהלען, אז צום ערשטען מאל האבען זיך די אידי־שע מתפללים בעת די ימים־נוראים גע־פילט אביסעל ניט גאנץ רואיג. פלעגען אויסמיידען זיך צו שטארק "ווארפען אין די אויגען" זיך צו פארזאמלען פאר די שולען. אפשר איז דאס איבערטריבענער פחד. ער איז אבער אויך כאראקטעריס־טיש פאר דער שטימונג. דער אנטיסע־מיטיזם אין פראנקרייך, וועלכען מען האט ביז איצט געהאלטען פאר אנטגיליג־טויט און באגראבען. הויבט אן אויפצו־שטעהן תחית־המתים. ער וועט קוים אנגענומען יענע ברוטאלע פאגראם־פארמען, אין וועלכע ער ניסט זיך אויס אין די מזרח־אייראפייאישע, און אפילו אין צענ־טראל־אייראפייאישע לענדער. ער הויבט אבער שוין אן אין א געוויסער מאס צו פאר'סמ'ען די געזעלשאפטליכע אטמאס־פערע, און אין דער אנגעהויבען צו באר־טראכטען אין הויף געזעלשאפטליכע אויס־ווייזונגען, געפרעגט, געהערט.

דזשאדזש דזשוליאן וו. מעק

(איבער זיין צווייטען באזוך אין א"י)

פון ז. קאטלער, ירושלים.

מיטנעהמענדיג מיט זיך די הארציגע ברכות פון דעם גאנצען אידישען ישוב אין ארץ־ישראל, האט דער באוואוסטער און באליעבטער אידישער און ציוניסטי־שער טוער אין אמעריקע, דזשאדזש דזשו־ליאן וו. מעק, היינט פארלאזט דאס לאנד, נאכדעם אז ער האט אין איהר געמאכט זיין צווייטען באזוך, און האט אין איהר געוויילט איבער צוויי וואכען.

ווערענד זיין איצטיגען באזוך אינ'ם לאנד האט דזשאדזש מעק ממש איבע־ראשט די הינען אידען, אזוי ווי מיט זיין זעהר ערנסטען שטודירען די לאנד, איהר צושטאנד און דעם אידישען איובען איהר, אזוי אויך מיט זיין הארציגער, עכט אידיש־אידעאלער באציהונג צו אלץ וואס קען און דארף אינטערעסירען יעדען גוטען און איבערגעגעבענעם אידען.

און ס'וועט דורכאויס ניט זיין קיין נוזמא ווען אויך וועל באהויפטען, אז וועג־רענד זיין איצטיגען באזוך אין ארץ־ישראל האט דזשאדזש מעק ניט פארלוי־רען אפילו קיין איין איינציגע מינוט אין ניוועץ.

אין פארלויף פון די איבער צוויי וואכען, וועלכע ער האט דא געוויילט, האט ער בוכשטעבליך קיין איין מינוט ניט געיידלט, און האט זיין גאנצע צייט, די טעג און אפילו אויך נעכט, נעווידמעט די אידישע אינטערעסען, פאר וואס ער האט זיך ערוואָרבען די אנערקענונג, פריינטשאפט און העספעקט פון גאנצען ישוב.

שטענדיג נאך ער האט באריינט, באר־וכט, אויפגענומען, געפרעגט, געהערט, אונטערזוכט און שטודירט.

אין דאריבער האט ער דא, זאנאר אין פארלויף פון די בלויז איבער צוויי וואכען, באוויזען צו לערנען און וויסען פיעל מעהר, אלס אנדערע האבען באוויי־זען אין פארלויף פון מאנאטען.

זיין מיינונג איבער ארץ־ישראל, די אידישע אויפבוואונגס־ארבייט אין איהר, איהרע הויפט־פאקטארען און די אויסזיכ־טען פאר איהר אין דער נאהענטער צו־קונפט איז דאריבער איצט דאפעלט און נאך מעהרער אינטערעסאנט, ווייכט ג־זעהר ערנסטען שטודירען די לאנד, איהר צושטאנד און דעם אידישען אויפבוי איהר, אזוי אויך מיט זיין הארציגער, עכט אידיש־אידעאלער באציהונג צו אלץ וואס קען און דארף אינטערעסירען יעדען גוטען און איבערגעגעבענעם אידען.

אין ס'וועט דורכאויס ניט זיין קיין נוזמא ווען אויך וועל באהויפטען, אז וועג־רענד זיין איצטיגען באזוך אין ארץ־ישראל האט דזשאדזש מעק ניט פארלוי־רען אפילו קיין איין איינציגע מינוט אין ניוועץ.

אין פארלויף פון די איבער צוויי וואכען, וועלכע ער האט דא געוויילט, האט ער בוכשטעבליך קיין איין מינוט ניט געיידלט, און האט זיין גאנצע צייט, די טעג און אפילו אויך נעכט, נעווידמעט די אידישע אינטערעסען, פאר וואס ער האט זיך ערוואָרבען די אנערקענונג, פריינטשאפט און העספעקט פון גאנצען ישוב.

דעם אלגעמיינען צוישטאנד באר־אונטערזוכט ער אלס א זעהר גינסטיגען, און ווען מ'נעהמט אין אנבאטראכט דעם איצ־טיגען שווערען צושטאנד, באזונדערס רעם עקאנאמישען, אויף גאר דער וועלט, קען דער צושטאנד אין ארץ־ישראל, וועל־בער איז אזוי אפהענגיג פון דער גאנצער וועלט, באטראכט ווערען זאנאר אלץ א גאנץ גוטער.

רעדענדיג ווייטער איבער דער עקא־נאמישער ירידה אויף גאר דער וועלט, איז זיין געזיכט באדעקט געווארען מיט א וואלקען, און מיט באמערקטע לידען האט ער גערעדט איבער דער פינאנציעלער ירידה אין אמעריקע, וועלכע האט אזוי שווער אנגעגריפען כמעט אלע דארטיגע אידען, פון וועלכע פיעלע, זעהר פיעלע, זענען בוכשטעבליך בריל הדל געווארען.

האב איך איהם געשטעלט א פראגע איבער דעם אונטערשיעד, וועלכען ער האט געמערקט אין דעם אידישען אויפ־בויאין ארץ־ישראל, זייט זיין ערשטען באזוך, מיט בערך 7יאהר, כיז זיין איצ־טיגען צווייטען באזוך אינ'ם לאנד.

דא האט דזשאדזש מעק ממש ווי אויפגעלעבט. ער האט זיך לעבענדיג אויפגעהויבען פון זיין זיץ. און מיט מערהבארע פארגעניגען און פרייד האט ער אויסגערופען:

— גרויסארטיג! גלענצענד! אויס־געצייכענט!

און ער האט פארטגעזעצט:

— פאר דער קורצער צייט האט דא אלץ זיך אזוי אנטוויקעלט, אזוי טיעף, ברייט און הויך געוואקסען, אז ס'איז פשוט צום באוואונדערען! אלץ איז דא וואונדערבאר געוואקסען — די „מושבה", דער „מושב" און די „קבוצה"! אזוי געוואקסען, אז אפילו דאס גאר שוואכע און ניט געניטע אויג מוז עס מערק קען און זעהן! דער אידישער אויפבוי אין ארץ־ישראל איז א זיבערער ערפאלג אין אלע הינזיכטען, טראץ אלע שטש דונגען; די אידישע קאלאָניזאציע דא איז דאנען געלונגען אין אלע איהרע פאר־מען, טראץ אלע שווערינקייטען.

באזונדערס איבעראשענד איז דער פאקט, אז די אלע געשעהענישען אין דער לעצטער צייט האבען אפילו אויף איין האר ניט פארקלענערט די ליעבע און איבערגעבענהייט פון די הינע אידען צום לאנד. און פון מיינע געשפרעכען מיט פיעלע און פארשידענע אידען אינ'ם לאנד האב איך זיך איבערצייגט, אז יעד דער הינער איר, אהן שום אויסנאהמע, בלייבט דא און איז אנטשלאסען דא צו בלייבען טראץ אלע שווערינקייטען און איבער לעבונגען.

אזא איבערגעבענהייט און אזא ער־פאלג איז דאך גאר ניט צום אפשאצען!

רעדענדיג ווייטער איבער די מיטלען פאר דער אויפבוואונגס־ארבייט אין ארץ־ישראל, האט דזשאדזש מעק זיך ממש ערקלערהט אין ליעבע צום אידישען נא־ציאנאל־פאנד, און ער האט דערביי ער־קלערהט:

— איך בין אימער געווען איבער־צייגט אין דער גרויסער וויכטיגקייט און נויטווענדיגקייט פון דעם אידישען נאר־ציאנאל־פאנד, וועלכער טוט איינינג פון די גאר וויכטיגסטע ארבייטען אינ'ם אויפבוי, ווי: דאס ערווערבען אין לאנד דעם באדען, וועלכער איז דאך דער יסוד פון אונזער קאלאָניזאציאן אין אייהר; די אמעליראציאן און דריינאזש, וועלכע באר־דען געווענטאען פאסיג פאר דער קאלאָ־ניזאציאן.

„אמת, אז אויך דער פריוואטער באדען ערווערבט איז נויטיג, אבער ער האט די חסרונות פון ספעקולאציע און אויך פון לאנגזאמקייט, אבער אויך איין ניט, וועהרענד דא דארפען מיר דעם באדען ערווערבען וואס מעהרער און וואס שנעלער, און דאס קען באוויזען און באוויזט נאר דער אידישער נאציאנאל־פאנד.

„אן, ווייסט איהר — האט דזשאדזש מעק פארטגעזעצט — ניט בלויז אויך פארשטעה אזוי די גרויסע נויטווענדיג־קייט פון דעם אידישען נאציאנאל פאנד און זיין אלץ־ייט, פאר דעם אויפבוי פון ארץ־ישראל. אלע פארשטעהען אזוי דעם וועלבען פאנד, א וואס ראיה: איך האב קיינמאל אין פון קיינעם ניט געהערט קיין שלעכט וואָרט געגען די גרונד־פרינציפען פונ'ם אידישען נאציאנאל־פאנד; איך האב דאס ניט געהערט אפילו פון אועלכע וואס האבען זיך אויסגעדריקט געגען געוויסע מעטאדען זיינע.

„און דאריבער — האט דזשאדזש מעק געענדיגט — בין איך איכער באר־ייט איהם צו שטיצען און העלפען".

אויף מיין לעצטער פראגע, וועגען די אויסזיכטען אין אמעריקע פאר ארץ־ישראל, האט דזשאדזש מעק געענטפערט:

איך האב פיינט ווען צו געבען גוטע האפענונגען, ווייל פון גוטע האפענונגען בלייבען צו מאל שלעכטע אנטוישונגען. איך גלויב אבער, אז טראץ דער פינאנ־ציעלער ירידה אין אמעריקע, וועלען די דארטיגע אידען דאך אויך ווייטער געבען פאר ארץ־ישראל דאס וואס מען ערוואר־טעט פון זיי, און זיי זענען פארפליכ־טעט צו געבען. די אידען דארט האבען אמעת פארלוירען זייערע פארמעגענס, אבער ניט זייער געוויסען און אידישע הערצער. איך גלויב דאריבער, אז דאס וואס זיי האבען פריהער געגעבען נאנץ לייכט, וועלען זיי אויך איצט געבען, אבל וואהל מיט אנשטרענונג. איך בין איבער־צייגט, אז אונזער אויפבואונגס־ארבייט אין ארץ־ישראל פארדינט עס עהרליך, מען זאל זי שטיצען מיט אלע מיט־לען, און אפילו איבער די כחות!

צוויי ברידער

(א פאלקס מעשה'לע)

פון מ. נאבעלמאן

צוריק מיט א סך יאהרען האבען גע־וואוינט אין א גרויסער שטאדט צעבען ברעג ים צוויי ברידער. איינער איז גע־ווען זעהר שטארק רייך, ער האט פאר־מאגט פיעל געטער. הייזער און פעלדער; אבער ער איז געווען א גרויסער קמצן, ער פלעגט קיינמאל קיין אלעמען אין זיין נויט מיט א נדבה אדער א גמילת חסד. דאנעגען דער צווייטער האט גע־האט א גוט הארץ, ער האט ליעב געהאט נאכלויפען צו טאן צדקה, נאר איין זאך האט איהם געפעהלט — רייכקייט. און אלע זיינע יאהרען האט ער געלעבט אין גרויס דחקות; אבער ער פלעגט זיך באר־נוגענען מיט דעם וואס ער האט פאר־מאגט, און קיינמאל ניט מקנא געווען זיין רייכען ברודער אויף זיין עשירות, און האט אפילו ניט געפרעגט דעם בורא עולם קיין קשיות אויף זיין סדר העולם: פאר־וואס די שלעכטע מעגשען ניט ער מיט דער פולער האנט, און די גוטע מעגשען זענען אויף געהאקטע צרות...

זיין פרוי איז שוין געווען אן אנדער מענש מיט אן אנדער כאראקטער, האט ניט געקענט פארטראגען דאס ארימקייט פון הויז, מיט דעם געדולד פון איהר עהר־ליכען מאן. איבערהויפט האט זי נאך געזעהן האלטען אן אויג אויף איהר מאן, ער זאל ניט נעהמען דאס ביסעל ארימ־קייט, וואס זיי פארמאגען, און זאל עס ארום ווען זייער עלטערער טויטער זוהן איז גרויס געווארען און ס'איז געקומען די צייט איהם צו שיקען אין א ישיבה לערנען תורה, האט די מוטער אנגעהויבען צו פארגען פרוטות'ווייז פון דער הויז הוצאה, כדי זי זאל איהם קענען קויפען א נייעם בגד ווי עס פאסט פאר א ישיבה בחור'ל...

ווען זי האט שוין געהאט אנגעקלי־בען די געוואונשענע סומע געלט, האט זי עס אפגעגעבען דעם מאן, און צו איהם אזוי געזאגט: „געה אין מארק אריין און קויף פאר אונזער זוהן א שעהנעם מלבוש, אבער דו זאלסט זיך גוט דינען פאר דער פרייז און זאלסט זעהן אז מ'זאל דיך ניט אפנארען"...

ס'איז געווען הושענא־רבה אין דער פריה.

די פרוי איז געווען פארטראגען מיט אויפראמען די הויז לכבוד יום־טוב. ווען דער מאן האט פארלאזט זיין הויז איז צו איהם געקומען מן ארעמאן און האט איהם געבעטען: „האב רחמנות אויף מיר! איך האב זיבען קינדער, און ביי מיר אין הויז איז נאך ניט פאראן קיין סימן פון יום־טוב".

האט ער גענומען דאס בינטעל מיט געלט און עס אויעקגעגעבען דעם ארעמאן, ווען ער ארעמאן האט איהם באדאנקט און איז שנעל פארשוואונדען געווארען. שפע־טער האט ער זיך אנגעהויבען צו באר־טראכטען וואס ער האט אפגעטאן. ווי־סענדיג אז קומען אהיים מיט לייחינע קויפען וועט ער צאהלען א רענדעל פאר אן אתרוג".

ער האט אנגעלאדען א פולע שיף מיט אתרוגים און האט זיי געבראכט צום קענג און האט געזאגט: „רבוני המלך! אט האב איך דיר געבראכט א סך פון די פריכט וואס מיין ברודער האט געהאט".

דאן איז פונקט קראנק געווען ביים קענג אין הויף א דיענסט, האט דער קע־נג געהייסען מ'זאל פרעגלען די אתרוגים און געבען דעם חולה עסען. האט מען אזוי געטאן, און ס'האט גארניט געהאלפ־פען די דיענסט איז ניט געווארען גע־זונט. האבען דעם קענג'ס קנעכט איהם באוואדפען מיט די אתרוגים, האבען איהם צוישלאגען און פארוואונדעט, און ער האט זיך געמוזט אומקעהרען אהיים מיט לע־דיגע הענט און מיט גרויס שאנדע אבל וחפזי ראש...

אראבישע שבטים שלאגען זיך צווישן זיך

ירושלים, נאוו. 11.

1,500 וואהאבי רייטער האבען היינט אטאקירט דעם האוועיטאט שבט פון עבר הירדן, און אין דער בלוטיגער מלחמה זע־נען א סך קרבנות געפאלען פון ביידע צדדים.

פאפסט באגייסטערט פון כל־נדרי

רוים, נאוו. 11.

א אידישע מוזיק־סקול דא אין רוים האט געגעבען א ראדיא קאנצערט, און אין פראגראם איז געווען כרונ'ס כל־נדרי און אנדערע אידישע רעליגיעזע זאכען.

דער פאפסט האט זיך איינגעהערט צום קאנצערט און איז געווען שטארק גע־ריהרט פון דער אידישער מוזיק, ספעציעל פון „כל נדרי".

פרעגט אייער פריינד

אויב איהר האט נאך ניט געהאט די געלעגענהייט זיך צו באקענען מיט דעם באריהמטען מאגען רעגולירער

עקס־לאַקס

(אין ענגליש EX-LAX)

פרעגט אייער פריינד, אייער שכן, אייער באקאנטען, אייער דראגגיסט, און זיי וועלען אייך זאגען וואס זיי דענקען וועגען עקס־לאקס.

27,000,000 באקסעס עקס־לאקס זיינען פארקויפט געווארען אין יאהר 1929.

עקס־לאקס קומט אין 2 פארמען: „טשאקאלאד" און „פיג פלייוואר" (פייגען).

וויסענשאפטליכע רעדיאיטאר פראטעקציע

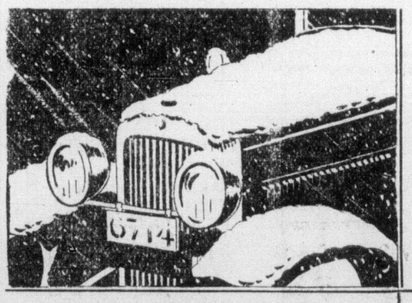

געמאכט אין קענעדע

סיין אורזאך פאר זארגן זיך!

א פרייליכער ווינטער־אוועגט מיט פריינט ביי ברידזש . . . שטונדען פון טאנצען צו די מוזיק פון אן ארקעסטער . . . די אמיזומענטס זענען געמאכט פאר פארגעניגען, און דאר־פען ניט צושטערט ווערען פון צווייפעלהאפטע גע־דאנקען וועגען די זיכערהייט פון אייער קאר.

באשיצט אייער קאר געגען דער אומזיכערהייט פון ווינטער־וועטער מיט מייפעל ליעף אנטי־פריז און פרייע אלקא־מיטער סורוגים. צוזאמען, אפערען מייפעל ליעף אנטי־פריז ווערט געגעבען פון טור־טעסציע.

מייפעל ליעף אנטי־פריז ווערט געגעבען פון טויז־זענטער אויטאמאביל איינענטומער אויבער גאנץ קענעדע. פרייע אלקא־מיטער סורוגים — אן אויסשליסליכע פיטשור ביי אלע מייפעל ליעף דר־לערס — האט ארויסגענומען דאס "טרעפעניש" ביי רעדיאיטאר פראטעקשען. די צוויי זיכער־הייטס־מיטלען גיבען אייך גאראנטירטע זיכערקייט געגען פרירען.

שטעלט זיך אפ אין אן אלקא־מיטער סטיי־שאן, אייזער איר פארקט אייער קאר, און טעסטעד אייער מייפעל ליעף מיקסטשור — זייט זיכער און איר וועט עס ניט באדויערען. געדענקט אז אלע טעסטינג־אינסטרומענטען זענען ניט קיין אלקא־מיטערס.

MAPLE LEAF ANTI FREEZE

פארקויפט אין די פיעהרענדע גאראדזשעס און סער־ווים סטיישאנס.

מאנטרעאל, קאדיוויל, טאראנטא, ווינניפעג, וואנקווארער.